

პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირებისა და სირკულაციის თავისებურებანი საქართველოში

ნოდარ დარსანია

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, სსუ ასოცირებული პროფესორი
<https://orcid.org/0000-0003-4698-1863>
nodar.darsania@yahoo.com

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.01.04>

რეზიუმე

პოლიტიკური ელიტის, როგორც საზოგადოების ღირებული და მნიშვნელოვანი სეგმენტის, მისი გამორჩეული, მონივრულ ნაწილის ხარისხს რეკრუტირების, განახლება-შერჩევის, ცირკულაციის პროცესი განაპირობებს. საქართველოში გარდამავალ პერიოდში პოლიტიკური ელიტისათვის დამახასიათებელი იყო კადრების სწრაფი მონაცვლეობა ე.ი. ცირკულაციის მაღალი ინტენსივობა.

პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას მმართველობის პერიოდის ქართული პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირების პროცესს თავისი ნიშანდობლივი თავისებურება გააჩნდა, რაც გამოიხატა შემდგომში: ეროვნულ ძალებს ნომენკლატურული ელიტა კომუნისტური წყობილების გადმონაშთად მიაჩნდა და აქედან გამომდინარე, საჭიროდ მიიჩნიეს მისი მთლიანად შეცვლა, მათი „მექანიკურად მოხსნა“. სახელისუფლებო სტრუქტურებში მაღალი თანამდებობები, ერთი მხრივ, „მრგვალი მაგიდის“ ბლოკის ლიდერებმა დაიკავეს. მეორე მხრივ, ეროვნული „მობილობის ლიფტით“ ხელისუფლებაში მოვიდნენ „დემოკრატები“ გარემოებების მიხედვით, დაბალინტელექტუალები, სხვადასხვა ჯურის ავანტიურისტები. პრეზიდენტმა ე.შევარდნაძემ მთლიანად შეინარჩუნა ყოფილი პარტიული ნომენკლატურული მემკვიდრეობა, რის შედეგად ქვეყნის პოლიტიკური მმართველობის უმაღლეს პოზიციებზე ნეონომენკლატურა აღმოჩნდა. 2003 წლის ნოემბრის გადატრიალების შედეგად მოსული პოლიტიკური ელიტა ქვეყნის ნორმალური მართვისათვის მზად არ აღმოჩნდა. ამიტომ პარტიული ნიშნით რევოლუციური დამსახურებისათვის დანიშნული თანამდებობის პირები პროფესიონალურ კომპეტენტურობას ვერ ავლენენ. ამდენად მ. სააკაშვილის საკადრო პოლიტიკა იმავე თავისებურებით ხასიათდება, რაც დამახასიათებელი იყო ზვიად გამსახურდიას საკადრო პოლიტიკისათვის. 2012 წელს ხელისუფლებაში მოსულმა პარტია „ქართული ოცნება-დემოკრატიული საქართველოს“ პოლიტიკურმა ელიტამ გაითვალისწინა წინა ხელისუფლებათა შეცდომა და თავდაპირველად მმართველ პარტიასთან კოალიციაში მყოფი სხვა პარტიების წარმომადგენლებიც დაინიშნენ ხელისუფლების მაღალ თანამდებობებზე, მაგრამ გარკვეული დროში ამ ხელისუფლების საკადრო პოლიტიკისათვის ერთ-ერთი დამახასიათებელი თავისებურება, როგორც წინამორბედთა მმართველობის პერიოდისათვის, ხდება ცირკულაციის სწრაფი ტემპი, თანამდებობების ხშირი ცვლა და ერთმანეთის სავარძლებში გადანაცვლება. ამგვარად, აუცილებელია პარტიულ კუთვნილებაზე მაღლა დგომა და პოლიტიკურ ელიტაში ერის საუკეთესო, მონივრულ წარმომადგენლების მოზიდვა.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკური ელიტა, საკადრო ცვლილებები, ნეონომენკლატურა.

ციტირებისთვის: დარსანია ნ., პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირებისა და ცირკულაციის თავისებურებანი საქართველოში, ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, No1, 2023 წ. გვ. 80-86.

PARTICULARITIES OF RECRUITMENT AND CIRCULATION OF THE POLITICAL ELITE IN GEORGIA

Nodar Darsania

Doctor of History, SSU associate professor
<https://orcid.org/0000-0003-4698-1863>
nodar.darsania@yahoo.com

SUMMARY

The political elite as a valuable and important segment of society, and the quality of its distinguished, advanced part is conditioned by the process of recruitment, renewal - selection, and circulation.

During the transitional period in Georgia, the political elite was characterized by a rapid change of cadres, i.e. High intensity of circulation.

The recruitment process of the Georgian political elite during the administration of President Zviad Gamsakhurdia had its significant particularities, which are expressed further:

გადაწყვეტილებების მიღება. პოლიტიკური უფლებამოსილების მასშტაბის მიხედვით, გამოყოფენ ასევე პოლიტიკური ელიტის ისეთ სახეობებს, როგორიცაა უმაღლესი, საშუალო და ადმინისტრაციული ელიტები.

უმაღლეს პოლიტიკურ ელიტას წარმოადგენენ სახელმწიფოებრივი იერარქიის უმაღლეს საფეხურზე მყოფი აღმასრულებელი საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლების წარმომადგენლები ე.ი ის სახელმწიფო მოღვაწეები, რომელთაც წამყვანი სახელმწიფო თანამდებობები უკავიათ და როგორც წესი, განასახიერებენ თავად სახელმწიფო ხელისუფლებას. საშუალო ელიტას განეკუთვნებიან პარლამენტარები, გუბერნატორები, სენატორები, პოლიტიკური პარტიის ლიდერები. როგორც წესი, ესენი გახლავთ პროფესიონალები, რომლებიც კარგად არიან გარკვეული სახელმწიფო მმართველობის სისტემაში. ასევე, ადმინისტრაციულ-პოლიტიკურ ელიტას წარმოადგენენ სახელმწიფო მოხელეები, რომელთაც გარკვეულ წარმატებებს მიაღწიეს და დაწინაურდნენ სახელმწიფო სამსახურის სისტემაში. შესაბამისად, უკავიათ დიდი თანამდებობები სამინისტროებში, დეპარტამენტებში, სამმართველოებსა და სახელმწიფოსა და მთავრობის მეთაურების აპარატში.¹

პოლიტიკური ელიტა არაერთგვაროვანია და, რადგან ის შინაგანად დიფერენცირებულია, შესაბამისად, ყოფენ მმართველ და ოპოზიციურ ელიტებად. პოლიტიკური ელიტების ხარისხს მათი გამორჩეულობის მახასიათებელ ნიშან-თვისებებს განაპირობებს ელიტების - კადრების შერჩევა-განახლების - ცირკულაციის მექანიზმი. თანამედროვე ქვეყნებში პოლიტიკოსების ძირითადი მასა პოლიტიკურ ასპარეზზე სხვადასხვა საშუალებებისა და გარკვეული ძალის გამოყენებით ხვდება.

პოლიტიკური ელიტის განახლების ორი ძირითადი ვარიანტია შესაძლებელი. პირველი - რადიკალური, რომელიც დაკავშირებულია მმართველი ჯგუფის პერსონალური შემადგენლობის კარდინალურ განახლებასთან. ამ შემთხვევაში, ფაქტიურად, საუბარია ელიტათა ცვლაზე. მეორე - ესაა თანმიმდევრული ცვლა პოლიტიკურ იერარქიაში, რომელიც გულისხმობს განთავისუფლებულ თანამდებობებზე უწყვეტად ახალი ადამიანების დანიშვნას. ამ შემთხვევაში საუბარია ელიტის პერსონალური ნაწილობრივი განახლების შესახებ ან სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ინდივიდუალურ პოლიტიკურ მობილობაზე. პოლიტიკური ელიტის ჩამოყალიბების ასეთ წესს უწოდებენ რეკრუტირებას (მომდინარეობს ფრანგული სიტყვიდან recruter)- დაქირავება, შეგროვება, გადაბირება.²

პოლიტიკური ელიტის რადიკალური განახლება ხდება მწვავე პოლიტიკური კატაკლიზმებისა და სოციალ-პოლიტიკური სტრუქტურების ძირეული ცვლილებების პირობებში. ასეთ შემთხვევაში პოლიტიკური ელიტის რადიკალური განახლების მთავარ მაჩვენებელს წარმოადგენს არა იმდენად მისი პერსონალური შემადგენლობის გადახალისება, რამდენადაც მისი მოქმე-

დების ინსტიტუციონალური პირობების შეცვლა. ეს კი უმთავრესად ძალიან მტკივნეულად აღიქმება საზოგადოების მიერ. მეორე შემთხვევაში, შესაძლებელია პროცესის უფრო მშვიდობიანი განვითარება. სტაბილურად განვითარებად საზოგადოებაში პოლიტიკური ელიტის თანდათანობით განახლება ხდება, როდესაც პოლიტიკური იერარქიის მაღალ პოზიციებზე გადაადგილება ატარებს არა ჯგუფურ, არამედ ინდივიდუალურ ხასიათს. ადამიანის ამ მოძრაობას პოლიტიკური იერარქიის საფეხურზე უწოდებენ პოლიტიკურ ინდივიდუალურ მობილობას.³

თანამედროვე დემოკრატიულ ქვეყნებში ჩამოყალიბდა საკუთარი მდგრადი არხები, რომელთა მეშვეობითაც ხორციელდება პოლიტიკურ იერარქიაში განთავისუფლებულ სასტატუსო პოზიციებზე მომზადებული კადრების უწყვეტი ნაკადით უზრუნველყოფა. ასეთ არხებად ითვლება არჩევნები სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებში, პოლიტიკური პარტიები და სახელმწიფო ინსტიტუტები.

ასევე, აღსანიშნავია, რომ დემოკრატიის ქვეყნებში ელიტის რეკრუტირების სისტემები ინსტიტუციონალიზებულია, გარდამავალი პერიოდის ქვეყნებში დემოკრატიული მოდელი დღემდე ყალიბდება. ყოველივე ეს კი, რასაკვირველია, არასტაბილურობის ნოყიერ ნიადაგს ქმნის საზოგადოებაში დესტაბილიზაციის ძალების ელემენტების გასაძლიერებლად.

ამასთანავე, საყურადღებოა ისიც, რომ არსებობს მჭიდრო კავშირი პოლიტიკური ელიტის აღწარმოების პროცესსა და ქვეყნის საგანმანათლებლო სისტემას შორის. განათლების სისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფუნქციას წარმოადგენს მმართველი ელიტის მომავალი წარმომადგენლების აღზრდა.

საქართველოში გარდამავალ პერიოდში ჩამოყალიბდა პოლიტიკური ელიტის ახალი ტიპები (ეთნოკრატია, ნეონომენკლატურა და სხვა), რომელთათვის დამახასიათებელია სწრაფი განვითარება და ცირკულაციის პროცესის მაღალი დონე (ინტენსივობა). ამ პრობლემასთან დაკავშირებით პოლიტოლოგიურ და პოლიტიკურ მეცნიერულ კვლევებში პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას პერიოდის ქართულ პოლიტიკურ ელიტას ეთნოკრატიას უწოდებენ. ეთნოკრატია არის პოლიტიკური ელიტის ახალი სახეობა, რომლის დამახასიათებელი ნიშნებია: ეთნიკური ერთგვაროვნება (მრავალეროვან სახელმწიფოში), ეროვნული იდეალები-სადმი ერთგულება, ეროვნულის პრიმატი სოციალურზე და ადამიანის უფლებების საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებზე, ავტოქთონური მოსახლეობის უპირატესობის აღიარება და სხვა⁴.

მაშინდელ მმართველ ქართულ ელიტას (რომელიც ძირითადად დისიდენტური ეროვნული ძალებით იყო დაკომპლექტებული), შესაძლებელია, გარკვეული აზრით, გააჩნდა კიდევაც ეთნოკრატიის ზოგიერთი ნიშანი, მაგრამ ეროვნული ხელისუფლება მთლიანობაში არ

1 ნოდარ დარსანია, პოლიტიკური ინსტიტუტები, თბ., 2011, გვ.127.

2 Пушкарёва, Г. В. Политология, М. 2002, с.122;

3 Там же, с.123 .

4 პოლიტოლოგია, ო. გოგიშვილის რედაქციით, თსუ, 2004, გვ. 392.

შეესაბამება ეთნოკრატიული პოლიტიკური ელიტის პარამეტრებს. მისი ასეთი ეროვნული შეფერილობა შეიძლება ბუნებრივად ჩაითვალოს, რადგან მაშინდელი ხელისუფლება, არსებული ვითარებიდან გამომდინარე (იგულისხმება ეროვნული მოძრაობის გაქანების ფართო მასშტაბი), პირველ ადგილზე ეროვნული დამოუკიდებლობის განმტკიცების საკითხს აყენებდა, ხოლო შემდგომ კი აპირებდა ეროვნული ფასეულობების პრობლემების გადაჭრას საყოველთაოდ აღიარებული ადამიანის უფლებების დაცვის ნორმების შესაბამისად.

იმ პერიოდის ეროვნული ხელისუფლების ეთნოკრატიულობას ამ თეზისის გამზიარებლები, უპირველესად, იმით ამტკიცებდნენ, რომ იგი თითქოსდა უგულველყოფდა საქართველოს ტერიტორიაზე მოსახლე სხვა ერების წარმომადგენლების კანონიერ უფლებებსა და რეალურად მიზნად ისახავდნენ ქართველების მათზე ბატონობის პოლიტიკის განხორციელებას. ამის დამადასტურებლად მოჰყავდათ ხელისუფლების მიერ იძულებით გატარებული პოლიტიკა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმებასთან დაკავშირებით, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, გამონეწული იყო სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის მიერ საქართველოს კონსტიტუციის უხეში დარღვევით, რაც გამოიხატა მათ მიერ სამხრეთ ოსეთის რესპუბლიკის გამოცხადებაში. ამასთან, აღსანიშნავია, ის გარემოებაც, რომ ამავე მთავრობამ დიამეტრალურად საპირისპირო გადაწყვეტილება მიიღო აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მიმართ, სადაც უმაღლეს საბჭოში სამართლებრივად გაუმართლებელი საკანონმდებლო უპირატესობა მიენიჭათ აფხაზი ეროვნების დეპუტატებს, რამაც მძლავრი ბიძგი მისცა გარეშე ძალებისაგან ზურგგამაგრებულ ვ. არძინას და მის თანამოაზრე აფხაზთა რადიკალური ჯგუფის მიერ აგრესიული სეპარატისტული მიზნების განხორციელებას. აქედან გამომდინარე, ჩვენ მიგვაჩნია, რომ უფრო სწორი იქნებოდა გვეთქვა ამ პერიოდის მმართველი პოლიტიკური ელიტის მიერ გატარებულ არათანმიმდევრულ, არაპრაგმატულ ეროვნულ პოლიტიკაზე და არ გაგვემახვილებინა ყურადღება მის ცალკეულ გადაწყვეტილებებზე, რაც ძირითადად პოლიტიკური მართვის გამოცდილების არქონით, პოლიტიკური გამოუცდელობით იყო გამოწვეული.

ამ პერიოდის მმართველი პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირების პროცესს თავისი ნიშანდობლივი თავისებურება გააჩნდა, რაც გამოიკვეთა შემდეგში, რომ ეროვნულ ძალებს ნომენკლატურული ელიტა კომუნისტური წყობილების გადმონაშთად მიაჩნდათ და აქედან გამომდინარე, საჭიროდ მიიჩნიეს მისი მთლიანად შეცვლა ე.ი. მათი „მექანიკურად მოხსნა“.

სახელისუფლებო სტრუქტურებში მაღალი თანამდებობები, ერთი მხრივ, „მრგვალი მაგიდის“ პოლიტიკურმა ლიდერებმა დაიკავეს, მეორე მხრივ, ეროვნული „მობილობის ლიფტით“ ხელისუფლებაში მოვიდნენ „დემოკრატები გარემოებების მიხედვით“, დაბალინტელექტუალები, სხვადასხვა ჯურის ავანტურისტები¹. ამ პერიოდის ხელისუფლებისათვის ნიშანდობლივი და

დამახასიათებელი არის ის, რომ მაშინ კადრების შეჩვენის განმსაზღვრელ კრიტერიუმებს წარმოადგენდა ეროვნულობა, პატრიოტიზმი, პირადი ერთგულება, დისიდენტური წარსული, რითაც ხელისუფლების საკადრო პოლიტიკა ამ ნიშნით რეკრუტირების ნომენკლატურულ სისტემას დაემსგავსა. ქვეყნისათვის მძიმე პერიოდში, ურთულესი ამოცანების გადაჭრის პირობებში დისიდენტური კონტრელიტა, რომელსაც პოლიტიკური მართვის გამოცდილება და კულტურა არ გააჩნდა, ანტისახელმწიფოებრივი გამოსვლების, პოლიტიკური გაურკვევლობისა და გაუწონასწორებლობის მორევში აღმოჩნდა. ამასთან, მმართველი პოლიტიკური ელიტის განახლება - ცირკულაციის პროცესი მემკვიდრეობითობის პრინციპის სრული უგულვებელყოფით მიმდინარეობდა. ასეთმა მდგომარეობამ მძიმე შედეგები გამოიღო. ქვეყანაში არასტაბილური პოლიტიკური ვითარება შეიქმნა, რაც ქვეყანას ძვირად დაუჯდა. მმართველმა პოლიტიკურმა ელიტამ და კონტრელიტამ პოლიტიკური კომპრომისების კონსესუსს ვერ მიაღწიეს. ამას დამატა გარეშე ძალების აშკარა ჩარევა, რომელიც დაპირისპირებასა და სამოქალაქო ომში გადაიზარდა.

საერთოდ მიღებული და საყოველთაოდ აღიარებულია ის უდავო რეალობა და ფაქტი, რომ ელიტების მონაცვლეობის პროცესში, აუცილებლად უნდა იყოს შენარჩუნებული მემკვიდრეობითობის პრინციპი. რეკრუტირება - ცირკულაცია უნდა მიმდინარეობდეს კადრების ძველი რეზერვიდანაც, იმათგან, რომლებიც ძველი რეჟიმის დროს იყვნენ დანიშნულებული. შემდეგ ხდება ის, რომ ძველი კადრები ექვემდებარებიან ტრანსფორმაციას და ემსახურებიან მმართველი პოლიტიკური ელიტის ინტერესებს.

პრეზიდენტ ე. შევარდნაძემ, რომელიც ქვეყანას სათავეში ჩაუდგა ზვიად გამსახურდიას შემდეგ, მთლიანად შეინარჩუნა ყოფილი პარტიული ნომენკლატურული მემკვიდრეობა. რის შედეგადაც ქვეყნის პოლიტიკური მმართველობის უმაღლეს პოზიციებზე ნეონომეკლატურა აღმოჩნდა.

აღსანიშნავია, რომ რეკრუტირების ნომენკლატურული სისტემის სტიმულირებაზე საქართველოში, ისე როგორც პოსტსაბჭოთა რუსეთში, დიდ გავლენას ახდენდა პოლიტიკური ბაზის, რეზერვის უქონლობა. არ იყო ის დემოკრატიული შეჯიბრებებისა თუ ჯანსაღი კონკურენციის წესების პირობები, რის შედეგად შეიძლებოდა პოლიტიკაში პროფესიონალი კადრების მოზიდვა.

პრეზიდენტ შევარდნაძის მმართველობის პერიოდში ნეონომენკლატურული ელიტა მოკლებული აღმოჩნდა შემოქმედებით მიდგომას და ინდივიდუალური ინიციატივის უნარს. კიდევ მეტი, ასეთი თვისებები ვერ თავსდებოდა პარტიულ-ბიუროკრატიული იერარქიის სამოქმედო ჩარჩოებში.

გარდამავალი პერიოდის ქაოსური პოლიტიკური პროცესების მართვისას ელიტის ინდივიდუალურ, განსაკუთრებულ, სოციალურ-პოლიტიკურ სამოქმედო გეგმასა და შედეგზე ორიენტირებულ ინიციატივას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება. ცოდნის მოძვე-

ლებული მარაგითა და მართვის ძველი მეთოდით შეიარაღებულმა და ხელმძღვანელობის ძველ სტილს მიჩვეულმა ნეონომეკლატურულმა პარტიულმა ელიტამ პოსტსაბჭოთა სივრცეში სრული კრაზი განიცადა. მან ვერ მოახერხა ვერც პოლიტიკური და ასევე, ვერც ეკონომიკური სისტემის რეფორმირება.

ამასთან, მიუხედავად იმისა, რომ გამოიკვეთა ე. შევარდნაძის ხელისუფლების მტკიცე ორიენტაცია დასავლეთის დემოკრატიულ-ლიბერალურ ღირებულებებზე, საქართველოში, პოსტსაბჭოთა რესპუბლიკების მსგავსად, პოლიტიკური მმართველობა კორუმპირებული იყო, რაც, უპირველეს ყოვლისა, იმით იყო განპირობებული, რომ პოლიტიკურმა ელიტამ ტოტალური კორუფციის, პრივილეგიებისა და სიმდიდრის განუსაზღვრელი ზრდისა და ქვეყანაში უკიდურესად მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის შედეგად დაკარგა სოციალური დასაცვრდენი საზოგადოებაში¹.

ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან გადანეყვეტილებებს ლეზულობდა პოლიტიკური ელიტის ვინრო წრე. რეალურად არ მუშაობდა აღმასრულებელი, საკანონმდებლო და სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობისა და ურთიერთკონტროლის მექანიზმები. მართვადი ელიტა ხშირად მიმართავდა ძალისმიერი მეთოდებით პოლიტიკური პროცესების დარეგულირებას.² რადგან ნეონომეკლატურულ პოლიტიკურ ელიტას არ გააჩნდა სოციალური და ეროვნული თანხმობის პროგრამა, რომლითაც განახორციელებდა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ძალების ინტეგრაციას. პირიქით, მმართველი პოლიტიკური ელიტა და კონტრელიტა მოვლენების არამართებული, რადიკალური, უდავოდ კონფრონტაციული სეგმენტის მატარებელი შეფასებით და ურთიერთბრალდებებით კიდევ უფრო ამწვავებდნენ დაძაბულობას საზოგადოებაში და აძლიერებდნენ სამოქალაქო დაპირისპირებას ქვეყანაში.

საერთოდ, შევარდნაძის მმართველობის პერიოდში ჩამოყალიბდა ავტორიტარული ხელისუფლების თავისებური ფორმა, რომელმაც ამავე დროს არჩევნების გაყალბებაში, ტოტალურ კორუფციასა და მაფიოზურ-კლანურ მმართველობაში ჰპოვა თავისი გამოხატულება. ამასთან, აღსანიშნავია, შევარდნაძის მცდელობა საგარეო კურსის შეცვლასთან დაკავშირებით და რუსეთზე ორიენტაცია, რომელმაც საფრთხე შეუქმნა საგარეო პოლიტიკაში მიღწეულ დასავლურ კურსს. ამას კი შედეგად მოჰყვა ნაციონალური მოძრაობისა და გაერთიანებული დემოკრატიის ოპოზიციური ძალების ფინანსური და პოლიტიკური მხარდაჭერა ამერიკის შეერთებული შტატების მხრიდან, რამაც გამოიწვია ე. შევარდნაძის გადადგომა.

2003 წლის ნოემბრის გადატრიალების შემდეგ განვითარებულმა პოლიტიკურმა შედეგებმა სრულიად შეცვალეს ქვეყანაში არსებული ვითარება. „ვარდების

რევოლუციის“ წინ მიღებული შეთანხმების თანახმად, მ. სააკაშვილი პრეზიდენტი უნდა გამხდარიყო, ნინო ბურჯანაძე პარლამენტის თავმჯდომარედ რჩებოდა, ზურაბ ჟვანია კი მიიღებდა ჯერ კიდევ არარსებულ პრემიერ-მინისტრის პოსტს.³

ამდენად, ხელსუფლებაში მოვიდა თვისობრივად განსხვავებული ახალი პოლიტიკური ელიტა პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილის მეთაურობით. მის გარშემო გაერთიანდა პოლიტიკურ ბრძოლაში გარკვეულწილად გამოცდილ თანამებრძოლთა გუნდი, რომელსაც უდიდესი მხარდაჭერა გააჩნდა საშინაო და საგარეო პოლიტიკაში.

მთელი სისრულით დადგა საკითხი იმის თაობაზე, თუ საით წაიყვანდა ქვეყანას ახლადმოსული, ერთი შეხედვით ძლიერი, ქმედითუნარიანი ხელისუფლება, განახორციელებდა რეფორმებს, თუ ეს ნაბიჯი დიქტატურისკენ უბიძგებდა ქვეყანას.⁴ საწყის ეტაპზე გამოიკვეთა მმართველი პოლიტიკური ელტის საქმიანობის მნიშვნელოვანი მიმართულებები. უპირველეს ამოცანად იქცა კორუფციისა და კრიმინალური სამყაროს წინააღმდეგ ბრძოლა, რის შედეგადაც კორუმპირებული ჩინოვნიკობა იძულებული შეიქნა მნიშვნელოვნად შეეცნოთ ქვეყნის ბიუჯეტი. ასევე საპატიმროში აღმოჩნდნენ კრიმინალური ავტორიტეტები. დაიწყო ქურდული მენტალიტეტის აღმოფხვრის პროცესი. ამდენად, ამ მიმართულებით ხელისუფლებამ წარმატებას ნამდვილად მიაღწია.

ამავდროულად, მმართველმა პოლიტიკურმა ელიტამ დაიწყო ქვეყნის სტრუქტურული რეფორმირების პოლიტიკის განხორციელება, ძირეული ცვლილებები განიცადეს ძალოვანმა სტრუქტურებმა, სამინისტროებმა. გარდაქმნების მთელი ციკლი გატარდა განათლების სისტემაში. ამასთან, აღსანიშნავია ისიც, რომ იმდროინდელმა ხელისუფლებამ ვერ შეძლო მოსახლეობის სოციალური დაცვის სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება. ამან უარყოფითი გავლენა იქონია საშინაო პრობლემების მოგვარების პოლიტიკაზე და მთლად ჩააგდო ამ სფეროში რეფორმების გატარების უუმნიშვნელოვანესი ამოცანა.

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ პრეზიდენტი სააკაშვილის მმართველობის პერიოდის საქმიანობას კრიტიკულად თუ მიუვდგებით, გავანალიზებთ და შესაბამისად, ობიექტურად შევაფასებთ, ამკარად იკვეთება ასეთი ფაქტი, რეალობა, რომ მაშინდელ ხელისუფლებას ფუნქციონირება უხდებოდა მეტად ექსტრემალურ პირობებში. ასეთ შემთხვევაში ხშირად მმართველობის პოლიტიკური სტილი ავტორიტარიზმისკენ იხრება და ვერ თავსდება სამართლებრივ ნორმებში. პოლიტიკის სფეროს მეცნიერ-მკვლევარები ასეთ მდგომარეობას ჩვეულებრივ მოვლენად თვლიან და გარდამავალ პერიოდში ექსტრემალურ უმართავ სიტუაციებში ავტორიტარული მმართველობა გამართლებულად მი-

1 პოლიტოლოგია, ო.გოგიშვილის რედაქციით, თსუ, 2004, გვ.395;

2 იქვე, გვ.396.

3 მ. მაცაბერიძე, ქართული პოლიტიკა: ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი, თბ., 2006, გვ.53;

4 იქვე, გვ.54.

აჩნიათ¹, რადგან კორუმპირებული ჩინოვნიკებისა და კრიმინალების წინააღმდეგ ბრძოლა ხშირად სცილდება სამართლებრივ სივრცეს.

ასევე, საყურადღებოა ის რეალობაც, რომ ამ პერიოდში, განსაკუთრებით მ. სააკაშვილის პრეზიდენტობის მეორე ნახევარში მისი მმართველობის პოლიტიკური სტილი მხოლოდ ავტორიტარიზმისკენ გადახრა კი არ არის, არამედ სრულიად გამოიკვეთა პრეზიდენტის კონსტიტუციაზე მაღლა დგომის ტენდენცია. აშკარად ჩნდება სუპერ საპრეზიდენტო მმართველობის მახასიათებლები. ამდენად, ხელისუფლებამ ის სახე მიიღო, რაც სინამდვილეში ნაციონალური მოძრაობის პოლიტიკური ელიტის უმრავლესობას სურდა.

ნოემბრის გადატრიალების შედეგად მოსული პოლიტიკური ელიტა ქვეყნის პრაგმატულად მართვისათვის მზად არ აღმოჩნდა და პარტიული ნიშნით რევოლუციური დამსახურებისათვის დანიშნულმა თანამდებობის პირებმა პროფესიონალური კომპეტენტურობა ვერ გამოავლინეს.²

ამდენად, სააკაშვილის საკადრო პოლიტიკა იმავე თავისებურებებით ხასიათდება, რაც ნიშანდობლივი იყო ზვიად გამსახურდიას საკადრო პოლიტიკისათვის. მაგალითად, პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირების პროცესში მემკვიდრეობითობის სრული უგულველყოფა, კადრების თანამდებობაზე დანიშვნა რევოლუციური დამსახურების მიხედვით, პროფესიონალიზმის პრინციპის უგულველყოფა. ყოველივე ამას ემატებოდა ხელისუფლების მიერ აქცენტის გადატანა მეტისმეტად ახალგაზრდა ასაკზე, საზღვარგარეთულ განათლებასა და კოსმოპოლიტურ აზროვნებაზე.³

რა თქმა უნდა, დიდი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ როგორი საზოგადოებაა, რა გარემოში ცხოვრობს იგი, რამდენად დემოკრატიულია, არის თუ არა შიშის განცდა და ა. შ. თუ ქვეყანაში ავტოკრატიული მმართველობაა, ასეთ შემთხვევაში ხელისუფლება შორდება ხალხს და კარგავს მის ნდობას. ასე მოხდა პარტია „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობის“ მმართველობის პერიოდში. ხელისუფლებაში მყოფი ნაციონალური მოძრაობის ელიტა იძულებული შეიქნა, მმართველობის სადავეები (რაც აღსანიშნავია) მშვიდობიანი გზით, არჩევნების მეშვეობით გადაეხარებინა ახალი პოლიტიკური სუბიექტისთვის - პარტია, „ქართული ოცნება დემოკრატიული საქართველოსთვის“. ამდენად, როგორც ამ პარტიის დამფუძნებელმა და თავმჯდომარემ, ლიდერმა ბიძინა ივანიშვილმა განაცხადა, 2012 წელს ჩვენ მოვიმორეთ ძალადობაზე დაფუძნებული რეჟიმი.⁴ მართლაც, როგორც 2012 წლის არჩევნების წინ ჩატა-

რებული კვლევები მოწმობენ, საკვლევი ველი იმდენად იყო გამრუდებული, რომ ამომრჩეველთა 50%-ზე მეტი კითხვებზე პასუხს ვერ სცემდა.⁵ ხოლო 2013 წელს აშშ-ის ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI-ის) საქართველოს ოფისის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგების მიხედვით, ხელისუფლებაში მოსული კოალიცია „ქართული ოცნებისა“ და პრემიერ-მინისტრ ბიძინა ივანიშვილის მიმართ საზოგადოების დადებითი მაჩვენებელი შეადგენდა 75%-ს.⁶

ახალმა ხელისუფლებამ, ქვეყნის სათავეში მოსულმა პოლიტიკურმა ელიტამ იმთავითვე განაცხადა თავის პოლიტიკურ მიზნებსა და ამოცანებზე, რაც ქვეყნის მთავრობის მეთაურმა გაახმოვანა: „ჩვენი პოლიტიკური გაერთიანება არსებობს მხოლოდ ხალხის მსახურებისთვის. არავინ იფიქროს, რომ პარტიას რაიმე თავისთავადი ღირებულება გააჩნია. იგი არის საშუალება, რომლითაც უნდა მივალნოთ უზენაეს მიზანს - ხალხის უკეთეს მომავალს“.⁷

ასევე ხაზი გაუსვა ქვეყნის ევროკავშირსა და ევრო-ატლანტიკურ სივრცეში სწრაფვის უცვლელობას. განსაკუთრებით, გამოიკვეთა სოციალ-ეკონომიკური განვითარების მიმართულებით გარდაქმნების აუცილებლობა. სასწრაფო საქმედ და ამოცანად წარმოადგინა საკადრო პოლიტიკაში ცვლილებების საკითხი: „სასწრაფოდ უნდა შეიცვალოს საკადრო პოლიტიკა, რომელიც დაეფუძნება გამოცდილ ადამიანებს და მუდმივად მიიზიდავს ახალ კადრებს, განსაკუთრებით, ახალგაზრდებს. ახალგაზრდები უნდა ჩაერთონ ქვეყნის მართვასა და პოლიტიკის შემუშავებაში“.⁸

„ქართული ოცნება დემოკრატიული საქართველოს“ პოლიტიკურ ელიტას რთული გზის გავლა მოუხდა და ამ გზაზე გარკვეულ წარმატებასაც მიაღწია. მოსპო ძალადობაზე დამყარებული პოლიტიკური რეჟიმი და ქვეყანა სტაბილური განვითარების რელსებზე გადაიყვანა. სახელმწიფო რეკეტისგან განთავისუფლდა ბიზნესი, ცენზურისაგან - მასმედია. განხორციელდა არაერთი უმნიშვნელოვანესი სოციალური პროგრამა, მაგალითად, გაიზარდა დევენილებისა და ვეტერანების შემწეობები და დახმარებები, საგრძნობლად იმატა საპენსიო განაკვეთებმა.⁹

მიუხედავად ამისა, კიდევ დარჩა გადაუჭრელი პრობლემები ქვეყანაში. მთავარ გამოწვევად ისევ რჩებოდა არსებული სიდუხჭირე, მოსახლეობის დასაქმების საკითხი, ეკონომიკის სფეროში ცალკეული დარგების განვითარების პრობლემები და ა. შ.

„ქართულმა ოცნებამ“ ნაწილობრივ გაითვალისწინა წინა ხელისუფალთა შეცდომა და მოსვლისთანავე რეკ-

1 პოლიტოლოგია, ომარ გოგიაშვილის რედაქციით, თსუ, 2004, გვ. 400;

2. მაცაბერიძე, ქართული პოლიტიკა, ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი; თბ. 2006, გვ. 68;

3 პოლიტოლოგია, ომარ გოგიაშვილის რედაქციით, თსუ, 2004, გვ. 400.

4 გაზეთი, „საქართველოს რესპუბლიკა“ #223, 6 ნოემბერი, 2018;

5 გაზეთი, რეზონანსი, #170, 28 ივნისი, 2016, გვ. 4;

6 გაზეთი 24 საათი, #74, 23 აპრილი, 2013, გვ. 9;

7 გაზეთი, საქართველოს რესპუბლიკა, #223, 6 ნოემბერი, 2018, გვ. 3;

8 იქვე, გვ. 3.

9 გაზეთი საქართველოს რესპუბლიკა, #223, 6 ნოემბერი, 2018, გვ. 3.

რუტირების პროცესში მმართველი პარტიის წარმომადგენლებთან ერთად კოალიციაში მყოფი სხვა პარტიის წარმომადგენლებიც დაინიშნა ხელისუფლების მაღალ თანამდებობებზე. მაგრამ გარკვეული დროის შემდეგ მაინც ამ ხელისუფლების საკადრო პოლიტიკისთვის ერთ-ერთ დამახასიათებელ თავისებურებად, როგორც წინამორბედთათვის, ისევე პოლიტიკური ელიტის რეკრუტირების, ცირკულაციის მაღალი ინტენსივობა - თანამდებობის პირთა ხშირი ცვლა და ხშირად ერთმანეთის სავარძელში გადანაცვლება იყო.¹ ამ პერიოდში თანამდებობებზე დანიშვნა ასევე პარტიული ნიშნით ხდება.

ამგვარად, ნათელია, რომ ერთი პარტიის ბაზაზე ძნელია პროფესიონალი კადრებით სახელისუფლებო თანამდებობების დაკომპლექტება. აუცილებელია პარტიულ კუთვნილებაზე მაღლა დგომა და პოლიტიკურ ელიტაში, ერის საუკეთესო მოწინავე ნაწილის, ინტელექტუალებისა და საქმის ცოდნით გამორჩეული ადამიანების მოზიდვა.

მმართველ პოლიტიკურ ძალას მართებს კორუფციასა და კრიმინალთან ბრძოლის პარალელურად შეიმუ-

შაოს ქვეყნის კრიზისიდან გამოყვანის, ეკონომიკური და პოლიტიკური გარდაქმნების კომპლექსური პროგრამა, რომელშიც მკაფიოდ იქნება ასახული მისი განხორციელების პირობები, რესურსები და სამუშაოები.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მ. მაცაბერიძე, ქართული პოლიტიკა, ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი, თბ., 2006;
2. ნოდარ დარსანია, პოლიტიკური ინსტიტუტები, თბ., 2011;
3. პოლიტოლოგია, ო. გოგიშვილის რედაქციით, თსუ, 2004;
4. გაზეთი 24 საათი, №74, 23 აპრილი, 2013;
5. გაზეთი, რეზონანსი, №170, 28 ივნისი, 2016;
6. გაზეთი, „საქართველოს რესპუბლიკა“, №223, 6 მოემბერი, 2018;
7. Политология, род редакций Н. А. Васирика, М. 2005;
8. Пушкарева, Г. В. Политология, М. 2002;
9. Политология, под редакций В. Д. Первалова, М. 1999.

¹ მ. მაცაბერიძე, ქართული პოლიტიკა, ხელისუფლება და პოლიტიკური პროცესი, თბ., 2006. გვ. 69.